

Nr 70.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1922 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse angående vissa ändringar i dels de med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund tidigare ingångna avtal, dels ock den för förstnämnda bolag fastställda bolagsordning.

(4:de avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 10 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 129, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund träffa överenskommelse i enlighet med följande vid propositionen fogade förslag.

Emellan Svenska Staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund, å andra sidan, är träffat följande avtal, innefattande tillägg till och förändring av tidigare överenskommelser.

§ 1.

Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag utfäster sig att, så fort sådant lagligen kan ske, vidtaga de ändringar i sin bolagsordning, som härvid fogade bilaga utvisar.

§ 2.

Till reglering av det parternas mellanhavande, som uppkommit i anledning av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags åtagande dels enligt § 14 i överenskommelsen den 7 mars—29 juni 1907, dels ock enligt senare kontrakt, i den mån bestämmelserna i nyssnämnda paragraf därå äga tillämpning, ävensom i anledning av Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds åtagande i § 8 av kontraktet den 1 juli 1918 mellan svenska staten, å ena sidan, samt Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund och Norrbottens Järnverks Aktiebolag, å andra sidan, bestämmes härmed följande.

Mom. 1. Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund förbinda sig att vid uppkommande fråga om gäldande för tiden från och med den 1 januari 1921 av sådant tillägg till frakt, som avses med ovan berörda kontraktsbestämmelser (här nedan benämnt frakttillägg), icke till sitt fredande från kravet åberopa krig eller blockad, som förekommit före den 1 januari 1921.

Bolagen förbinda sig att för tiden efter den 1 januari 1922 inom en månad efter mottagandet likvidera av järnvägsstyrelsen utställd räkning på frakttillägg för ett förflutet år ävensom gälda sex procent ränta å frakttillägget från den dag, räkning blivit bolagen tillställd, till dess betalning sker. Järnvägsstyrelsen förbinder sig å sin sida, att i den mån principiella meningsskiljaktigheter rörande grunderna för frakttilläggets beräkning, vilka icke avse stadgandet i § 14 mom. 3 i 1907 års kontrakt, blivit för tidigare år avgjorda genom dom eller förlikning, i sina uträkningar av frakttillägg tillämpa den mening, som lagts till grund för det tidigare avgörandet.

Bolagen äga emellertid i vederbörlig ordning föra talan om återbekommande av vad bolagen anse sig hava fått betala för mycket samt att tillgodonjuta ränta å eventuellt restituerat belopp, från den dag det till järnvägsstyrelsen erlagts, efter den procent, som bolagen skulle fått vidkännas, om beloppet för tiden till återbetalningen behövt upplånas.

Vid dylik tvists avgörande skall parternas ställning i bevisningshänseende icke vara annan än den, parterna skulle innehaft i en rättgång, där det gällt för staten att utkräva beräknat frakttillägg; och åligger det alltså staten att återbetala vad som icke å statens sida styrkes hava varit bolagens skyldighet att enligt gällande avtal erlagga i frakttillägg.

Mom. 2. Järnvägarna Gellivare-Riksgränsen och Gellivare-(Malmberget)-Svartön skola för tiden från och med den 1 januari 1922 för

beräknande av ifrågavarande frakttillägg anses såsom en enhet, så att överskott å endera järnvägen beräknas för fyllande av brist å den andra. Frakttillägget skall beräknas till det belopp, varmed sammanlagda inkomsten av samma järnvägar må hava för varje särskilt år understigit kostnaden för järnvägarnas drift och underhåll jämte ränta å nuvarande och blivande anläggningskostnad för dessa järnvägar, innefattande jämväl alla statens upplags-, lossnings- och lastningsanordningar å Svartön; och skall denna ränta beräknas till fem procent, om den av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund fraktade malmkvantiteten för året icke överstigit fem miljoner ton, och i annat fall till fem procent jämte $\frac{1}{20}$ procent däröver för varje påbörjat hundratusendetal ton av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund fraktad malm över fem miljoner ton.

Mom. 3. Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag tillerkännes befogenhet att genom särskild representant taga del av räkenskaperna för statens järnvägar i den mån det erfordras för att följa beräkningarna av frakttilläggen ävensom de beräkningar, som ligga till grund för tillämpningen av mom. 4 b) under denna paragraf.

Mom. 4. Därest Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag genom laga kraftvunnen dom, skiljedom eller förlikning finnes skyldigt gälda något belopp i frakttillägg för år 1920, skall bolaget senast inom två månader därefter avräkningsvis betala det sålunda bolaget ålagda frakttillägg intill ett belopp av fem miljoner kronor jämte sex procent ränta från 1920 års slut; och skola beträffande frakttillägg, som sålunda och i övrigt må på angivet sätt åläggas bolaget för år 1920 ävensom för åren 1915—1919, följande regler vinna tillämpning:

a) Beträffande förräntningen skall iakttagas, att frakttilläggen skola, oberoende av den grund, som må varda angiven i dom, skiljedom eller förlikning, förräntas efter sex procent om året från respektive fraktårs slut, och att räntan skall vid varje kalenderårs slut läggas till kapitalet och jämte detta förräntas.

b) För den händelse staten genom uppbärande av frakt för de i tilläggsavtalet den 1 juli 1918 omnämnda »utfallna kvantiteter» malm skulle under något år före år 1936 erhålla en högre vinst än som uppkommit, därest nu nämnda kvantiteter icke fraktats å järnvägarna, skall ett belopp, motsvarande den sålunda uppkomna, överskjutande delen av vinsten avskrivnas å den skuld för nu ifrågavarande frakttillägg, vari Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag må häfta jämlikt ågången dom, skiljedom eller förlikning; allt dock endast i den mån järnvägarnas inkomst samma år överstiger sammanlagda beloppet av järnvägarnas

drift- och underhållskostnader samt tio procent av deras anläggningskostnader, däri inbegripet statens upplags-, lossnings- och lastningsanordningar å Svartön. Å sålunda gottskrivet belopp skall beräknas ränta efter sex procent om året från utgången av det år, varunder vinsten uppkommit, skolande denna ränta årsvis läggas till kapitalet och med detta förräntas.

c) Vid beräkning av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags skuld för nu ifrågavarande frakttillägg, skall nämnda bolag gottskrivas ett belopp, motsvarande den ökning av inkomst- och förmögenhetsskatt samt extra inkomst- och förmögenhetsskatt till svenska staten, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund fått vidkännas genom att deras beskattningsbara inkomst för något år blivit för högt upptagen av den anledning, att sådant frakttillägg för åren 1915—1920 icke avdragits vederbörande år. Å sålunda gottskrivet belopp skall beräknas ränta efter sex procent om året från respektive skattebetalningsdagar, skolande denna ränta vid varje kalenderårs slut läggas till kapitalet och med detta förräntas.

Därest Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag något år efter år 1920 upptager nu ifrågavarande frakttillägg eller någon del därav såsom omkostnad samt dess inkomst och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds inkomst genom utdelning från Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag sålunda blir mindre än den eljest skolat vara, skall åter staten i avräkning å det belopp, som enligt första stycket här ovan må tillkomma Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, gottskrivas ett belopp lika med skillnaden mellan, å ena sidan, de sammanlagda skattebelopp, bolagen haft att till staten erlægga, därest den beskattningsbara inkomsten icke blivit på angivet sätt minskad, utan motsvarande belopp i stället utdelats till vederbörande aktieägare, samt, å andra sidan, summan av de bolagen verkligen debiterade skattebelopp. Jämväl å sålunda gottskrivet belopp skall räknas ränta från respektive skattebetalningsdagar enligt senast angiven grund.

Summan av de Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag enligt b) och c) tillkommande belopp jämte ränta må icke överstiga de frakttillägg jämte ränta, som bolaget må hava ålagts gälda för åren 1915—1920.

d) Senast den 15 november 1936 skall hava skett uträkning av statens mellanhavande med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag per den 31 december 1936 på grund av bolaget enligt laga kraftvunnen dom, skiljedom eller förlikning eventuellt åliggande frakttillägg för åren 1915—1920 med hänsyn tagen till de i punkterna a) — c) här ovan lämnade bestämmelser.

Hava Järnvägsstyrelsen och Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag icke den 1 juli 1936 enats om sagda uträkning, skall uträkningen verkställas av en skiljenämnd, bestående av tre personer, av vilka Järnvägsstyrelsen utser en, bolaget en och Överståthållarämbetet i Stockholm den tredje.

e) Det belopp, som det enligt den i d) här ovan angivna uträkning må åligga Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag att utgiva, skall, därest staten begagnar den densamma enligt § 3 här nedan den 31 december 1936 tillkommande lösningsrätt, gäldas medelst avdrag å lösesumman. Om inlösen icke äger rum, skall beloppet erläggas antingen kontant den 31 december 1936 eller, om Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund så önskar, på det sätt att den 31 december ett vart av åren 1936—1940 erlägges dels en femtedel, dels sex procent ränta å kvarstående belopp, skolande dessa likvider åligga för åren 1936—1937 Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag samt för åren 1938—1940 Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund.

Skulle Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag vilja före den 31 december 1936 helt eller delvis uppgöra eventuell skuld till staten för i detta moment omhandlade frakttillägg, står det bolaget fritt, dock alltid utan anspråk på andel i järnvägarnas vinst enligt b) här ovan för tiden från och med det år, varunder slutbetalning ägt rum, och skall, även om bolaget betalar frakttillägg utan avvaktande av dom, skiljedom eller förlikning, som ovan nämnts, bolaget vara skyldigt att tillika gälda ränta till betalningsdagen enligt ovan under a) angivna grund.

f) Därest Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag eller Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund i sina räkenskaper såsom omkostnad upptager frakttillägg för åren 1915—1920 så sent, att hänsyn till därav förorsakad minskad skatt till staten icke kan tagas vid den under d) härovan omförmälda uträkning, är vartdera bolaget pliktigt att senast en månad efter utgången av vederbörande skatteuppbördstermin till staten utgiva ersättning för den för bolaget uppkomna minskningen i skatt, beräknad enligt de under c) andra stycket här ovan angivna grunder. Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag enligt detta stycke åliggande ersättning, vilken förfaller till betalning efter 1937 års utgång, skall gäldas av Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund. Summan av de staten enligt c) andra stycket här ovan gottskrivna belopp jämte ränta till 1936 års utgång samt de staten enligt detta stycke tillkommande ersättningar må icke överstiga summan av de Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag enligt c) första stycket här ovan gottskrivna belopp jämte ränta till 1936 års utgång.

Mom. 5. Här ovan träffade bestämmelser må icke i någon mån inverka på det rättsliga bedömandet av frågan om tolkningen och tillämpningen av § 14 i 1907 års kontrakt.

§ 3.

Mom. 1. Staten utfäster sig att icke begagna sig av den staten enligt § 9 av 1907 års överenskommelse tillkommande rätt, att den 31 december 1932 inlösa de aktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, vilka nu tillhöra eller intill sagda dag förvärvats av Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund eller Aktiebolaget Gellivare Malmfält.

Mom. 2. Däremot medgives staten rätt att den 31 december 1936 lösa de aktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, som nu tillhöra eller intill sagda dag förvärvats av Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund eller Aktiebolaget Gellivare Malmfält. Vill staten begagna denna sin lösningsrätt, göre därom tillsägelse under år 1934 hos Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund samt hos Aktiebolaget Gellivare Malmfält, om detta bolag då ännu består; och skall i fråga om statens rätt att återkalla sin tillsägelse, om lösesummans bestämmande och grunderna därför, om avdrag å lösesumman samt om tiden för dess erläggande vad i § 9 av 1907 års överenskommelse är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av dels bestämmelsen i § 5 mom. 2 här nedan, dels ock följande förändringar och tillägg:

a) Till grund för beräkningen av lösesumman skall, med iakttagande av bestämmelserna i § 5 av kontrakt den 4 april—18 juli 1913, tagas den årliga medelvinst, Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag skäligen bör anses hava haft å försäljningen av den malm, som bolaget brutit och tillgodogjort sig under åren 1922—1933. Har kvantiteten av denna malm överstigit trettiosex miljoner (36,000,000) ton från malmfältet i Kirunavara eller nio miljoner (9,000,000) ton från Gellivare malmfält, skall från beräkningen uteslutas den vinst, som belöpt å de överskjutande kvantiteterna. Ej heller må för åren 1932 och 1933 i beräkningen medtagas vinsten på mer än medeltalet av de kvantiteter malm, som i beräkningen medtagas för åren 1922—1931, i den mån ej ett medtagande av större kvantiteter för nämnda två år erfordras för att ovan angivna kvantiteter för hela tolvårsperioden skola uppnås.

Om till följd av krig eller blockad avbrott i utfraktningen av malm ägt rum under ifrågavarande tolvårsperiod, skall den tid avbrottet varat, icke medtagas i beräkningen; och skola för sådan händelse de i föregående stycke angivna kvantiteterna 36,000,000 ton och 9,000,000 ton undergå motsvarande minskning.

b) Från lösesumman skall avdragas:

- 1) vad staten eller den, som företräder statens rätt, jämlikt den i § 2 mom. 4 d) här ovan omförmälda uträkning må äga att fordra på grund av den av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag ingångna garanti rörande kostnader och förräntning å järnvägarna Gellivare—Riksgränsen och Gellivare (Malmberget)—Svartön;
- 2) det i 1913 års överenskommelse § 4 stadgade vederlag för genom nämnda överenskommelse föranledd minskning av malmtillgången i Kirunavara och Gellivare malmfält jämte fyra procent ränta därå från den 1 januari 1933.

c) Begagnar staten sig av densamma tillkommande lösningsrätt, skall lösesumman med det belopp, vartill densamma efter vederbörliga avdrag uppgår, erläggas, efter statens val, enligt ettdera av följande tre alternativ:

- 1) kontant å inlösningsdagen; dock med rätt för staten att dröja med erläggande av lösesumman eller någon del därav intill den 31 december nästföljande år, mot skyldighet för staten att meddela Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund och Aktiebolaget Gellivare Malmfält dagen för inbetalningen en månad förut samt att erlägga fyra procent ränta å det resterande beloppet från inlösningsdagen till dess betalning sker;
- 2) med en femtedel å inlösningsdagen samt en femtedel jämte upplupna räntor den 31 december ett vart av de fyra närmast följande åren; skolande oguldna delar av lösesumman från inlösningsdagen förräntas efter fyra procent om året t. o. m. den 31 december nästföljande år samt därefter med sex procent om året;
- 3) med en tiondel å inlösningsdagen samt en tiondel jämte upplupna räntor den 31 december ett vart av de nio närmast följande åren; skolande oguldna delar av lösesumman förräntas på sätt under 2) säges.

Det åligger staten att senast inom den tid, inom vilken det står staten öppet att återkalla tillsägelse om inlösningsrätt, meddela bolagen enligt vilket av dessa tre alternativ lösesumman kommer att erläggas.

I händelse staten tager i anspråk sådant betalningsansånd, som här medgivits, äger Sveriges riksbank att utan hinder av bestämmelsen i 1907 års kontrakt § 21 mom. 4 överlämna de i riksbanken nedsatta aktierna till staten, sedan inlösningsdagen inträtt och staten tillställt

Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund och Aktiebolaget Gellivare Malmfält förbindelser å lösesummans belopp eller resterande del därav, allt jämte ovan stadgade ränta.

Mom. 3. De i § 10 av 1907 års avtal för åren 1933—1937 fastställda kvantiteterna järnmalm femton miljoner (15,000,000) ton för Kirunavara malmfält och tre miljoner sjuhundrafemtiotusen (3,750,000) ton för Gellivare malmfält skola så fördelas, att Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag därav äger bryta under åren 1933—1936 från Kirunavara malmfält tolv miljoner (12,000,000) ton och från Gellivare malmfält tre miljoner (3,000,000) ton samt under år 1937 utöver eventuella rester å nyssnämnda kvantiteter från Kirunavara malmfält tre miljoner (3,000,000) ton och från Gellivare malmfält sjuhundrafemtiotusen (750,000) ton, allt oberäknat varpmalm.

Mom. 4. Med ändring av vad i § 9 mom. 2 av 1907 års kontrakt och § 6 av 1908 års kontrakt föreskrives om ersättning för icke bruten och bortfraktad malm, stadgas härmed följande.

Har Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag icke medhunnit att till utgången av år 1936 bryta och utfrakta de malmkvantiteter, som bolaget enligt dels 1907 års kontrakt, § 7, dels 1908 års kontrakt, § 1, och dels denna paragraf mom. 3 äger tillgodogöra sig från Kirunavara och Gellivare malmfält, eller tillhoppa etthundrasjutton miljoner sjuhundrafemtiotusen (117,750,000) ton, skall, i händelse av inlösen, varom i denna paragraf mom. 2 sägs, staten utöver lösesumman för aktierna lämna Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund och aktiebolaget Gellivare Malmfält ersättning, i den mån på deras aktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag belöper, för vad av nämnda kvantiteter icke utfraktats, dock i intet fall för mera än sju miljoner (7,000,000) ton, varvid varje ton beräknas till ett pris motsvarande sistnämnda bolags enligt § 9 mom. 1 i 1907 års kontrakt samt bestämmelserna i detta kontrakt uppskattade medelvinst under åren 1922—1933 per ton malm med avdrag av det vinstbelopp, som, därest malmen utfraktats under åren 1933—1936, skolat jämlikt Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags bolagsordning å samma malm tillkomma preferensaktierna i bolaget.

Beräkningen av ifrågasatta ersättningsbelopp verkställes i brist på åsämjande av nio ojäviga gode män, utsedda på sätt i 1907 års avtal § 9 mom. 1 sägs; och beloppet erlægges kontant före utgången av år 1937.

Begagnar ej staten sin lösningsrätt vid 1936 års utgång och har Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag till den tiden ej medhunnit att bryta och utfrakta etthundrasjutton miljoner sjuhundrafemtiotusen

(117,750,000) ton, skall bolaget äga utfrakta vad som brister under år 1937, dock ej mera än fyrahundratusen (400,000) ton utöver vad bolaget enligt 1907 års kontrakt och mom. 3 här ovan äger frakta under år 1937; skolande härvid bestämmelserna i § 10 i 1907 års kontrakt i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Vid tillämpning av bestämmelserna i detta moment och i § 11 i 1907 års kontrakt skola, på sätt i 1918 års tilläggsavtal förutsättes, de i sagda avtal omförmälda »utfallna kvantiteter», i den mån de belöpa på 1907 och 1908 års kontrakter, betraktas som om de blivit av bolaget brutna och bortfraktade.

Mom. 5. I övrigt gäller, att, därest staten begagnar den densamma nu medgivna inlösningsrätt den 31 december 1936, alla de påföljder, som enligt parternas tidigare avtal skolat inträda vid 1932 års utgång, därest staten begagnat sin inlösningsrätt den 31 december 1932, i stället skola inträda vid 1936 års utgång.

Mom. 6. Har staten icke begagnat sin ovan omförmälda rätt till inlösen av stamaktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag vid utgången av år 1936, men vill jämlikt § 12 i 1907 års kontrakt begagna enahanda lösningsrätt den 31 december 1942, äge, vad i § 12 i nämnda kontrakt samt i denna paragraf mom. 2 c) och i § 5 mom. 2 här nedan är stadgat, motsvarande tillämpning.

§ 4.

Mom. 1. Skulle den kvantitet järnmalm, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag under tiden intill 1937 års utgång utskeppar över Svartön, något år understiga en myckenhet av en miljon tvåhundra tusen ton eller varder något år utskeppningen helt inställd, åligger det bolaget att, såframt Kungl. Maj:t ej annat medgiver, till hamndirektionen i Luleå senast inom två månader efter årets utgång utgiva i förra fallet ett belopp, motsvarande $16 \frac{2}{3}$ öre för varje ton, varmed den under året utskeppade järnmalmskvantiteten understigit nyss angivna myckenhet, och i senare fallet tvåhundra tusen kronor.

Mom. 2. Varder bolagets utskeppning av malm över Svartön väsentligen minskad eller helt inställd under mera än ett år i följd, skall ovannämnda ersättningsbelopp av $16 \frac{2}{3}$ öre för ton nedsättas andra året med en tiondel, tredje året med två tiondelar o. s. v.; dock med iakttagande därav, att dylik nedsättning endast får beräknas i fråga om sådan del av bristen i den utskeppade malmkvantiteten, som motsvarar kvantitet, för vilken närmast föregående år lämnats ersättning, samt att ersättningen för varje bristande tontal icke heller får bestämmas

mera än $1\frac{2}{3}$ öre lägre än föregående års ersättning för motsvarande tontal.

§ 5.

Mom. 1. Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag förbinder sig att, därest Kungl. Maj:t ej annat medgiver, inom de gränser, som de med svenska staten ingångna avtalen angiva, uppehålla brytningen inom Gellivare malmfält i sådan omfattning, att den därstädes varje år brutna malmen skall utgöra minst en fjärdedel av den under samma år vid Kirunavara malmfält brutna malmen; dock att bolaget, på grund av vad sålunda stadgats, i varje fall icke är skyldigt att inom Gellivare malmfält bryta mera än en miljon ton malm om året. Bolagets förpliktelse att uppehålla brytningen i Gellivare gäller icke, i den mån arbetet därstädes inställts till följd av strejk eller sådan lockout som godkännes av vederbörande arbetsgivarorganisation.

Mom. 2. Därest sammanlagda resultatet av försäljningen utav den vid Gellivare malmfält brutna och tillgodogjorda malmen för en tidrymd av minst tre år i följd under period, vars vinstresultat skall läggas till grund för beräkning av lösesumman vid en eventuell statsinlösen av stamaktierna i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, skulle visa förlust samt förlusten icke belöper enbart på ett års driftresultat, äger Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund påfordra, att vid lösesummans beräkning resultatet av Gellivarerörelsen under sådan tidrymd icke tages med i beräkning för bestämmande av medelvinsten.

Vid beräkning av driftresultatet för sådan tidrymd, som i detta moment avses, må bland omkostnaderna icke upptagas andra utgifter än de, som hava avseende enbart å Gellivarerörelsen. I enlighet härmed må icke medräknas för t. ex. Kirunavara och Gellivare gruvfält gemensamma allmänna kostnader och ej heller andra kostnader, som bolaget måst vidkännas, även om driften vid Gellivare varit nedlagd.

Därest enligt bestämmelsen i detta moment resultatet för viss tidrymd icke skall medräknas vid bestämmande av medelvinsten, skola de kvantiteter malm, vartill hänsyn får tagas vid beräkning av medelvinsten för fastställande av lösesumman, minskas med 750,000 ton Gellivare-malm för varje år av samma tidrymd.

§ 6.

För att Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag i händelse av statsinlösen må kunna omedelbart driva fullt självständig rörelse, åligger det bolaget att ställa sig följande till efterrättelse.

Den för driften vid Kirunavara och Gellivare malmfält erforderliga tekniska personalen skall vara anställd i nämnda bolags tjänst. Försäljning av den malm, som brytes av sagda bolag, skall för tiden efter 1933 års utgång omhänderhavas av personer, som äro anställda i samma bolags tjänst, men må, därest Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund så önskar, sistnämnda bolags försäljningsverksamhet jämväl ombesörjas genom Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags handelsorganisation, och skall i sistnämnda fall Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund i händelse av statsinlösen tillföras så stor del av bolagens handelsorganisation, som kan anses skälig. Det åligger bolagen att vid utövande av sin försäljningsverksamhet tillse, att såväl för sådan verksamhet vidtagna anordningar som för rörelsen ingångna kontrakt kunna i händelse av statsinlösen utan olägenhet fördelas mellan de olika bolagen; och skall, därest icke annat överenskommes, vartdera bolaget vid statsinlösen tillföras så stor del av bolagens försäljningskontrakt och övriga handlingar, som skäligen anses erforderliga, för att bolaget må kunna fullt självständigt fortsätta sin rörelse.

Intill dess handelsorganisation och försäljningskontrakt fördelats mellan bolagen samt jämväl därefter, i den mån en fullt genomförd fördelning icke kunnat äga rum, äge Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag befogenhet att hos Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund taga kännedom om samtliga åtgärder, kontrakt och andra handlingar rörande av Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag bruten men genom Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund försåld malm (dock ej försäljningsavtal, som efter 1936 års utgång eller, om staten ej då begagnar sin inlösningsrätt, efter 1937 års utgång ingås beträffande malm, som enligt det s. k. tilläggsavtalet den 1 juli 1918 levereras till Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund) ävensom rätt att i mån av behov utbekomma dylika kontrakt och handlingar. Motsvarande rättigheter tillkomma Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund gentemot Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag rörande vid Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds gruvor bruten malm.

Tvist om tolkning och tillämpning av denna paragraf avgöres av skiljemän, utsedda på sätt i § 28 i 1907 års avtal stadgas.

§ 7.

Mom 1. För att Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag i händelse av statsinlösen må äga nödig tillgång till för dess rörelse behövt

fartygsrum, berättigas staten att vid inlösen av stamaktierna i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag jämväl lösa så stor del av Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund tillhörigt fartygsrum, som med hänsyn till vanlig skeppning av malm från Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag tillhöriga gruvor i förhållande till Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds övriga malmskeppning må anses skäligt.

Mom. 2. Därest staten vill begagna sig av den staten sålunda medgivna rätt, skall senast inom sex månader från den dag, då tillsägelse om inlösen av stamaktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag för ifrågavarande inlösningstid sist kunnat ske, angivas vilka fartyg staten under förutsättning av stamaktiernas inlösen önskar övertaga.

Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund må icke utan Kungl. Maj:ts medgivande under tiden från och med ett år före dag, då tillsägelse om inlösen av stamaktierna i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag för varje särskild inlösningstid sist kunnat ske, till och med nämnda dag ävensom, därest sådan tillsägelse i behörig tid skett, ej heller förrän efter det ytterligare sex månader förflutit, avhända sig något för malmskeppningen avsett eller begagnat fartyg.

De fartyg, vilka staten förklarar sig vilja inlösa må ej heller där-efter frånhändas bolaget, såvida ej frågan om statsinlösen för den gången förfallit.

Mom. 3. Uppstår tvist om det fartygsrum, som staten äger rätt att inlösa eller om lösenbeloppet, avgöres tvisten av den nämnd, som omförmäles i § 9 av 1907 års avtal.

Mom. 4. Med avseende å lösenbeloppets erläggande skola gälla samma betalningsterminer och räntebestämmelser, som i enlighet med § 3 mom. 2 c) komma att bliva gällande i fråga om lösesumman för stamaktierna.

§ 8.

Detta kontrakt avser icke att åstadkomma rubbning uti grundvalen för de genom tidigare överenskommelser mellan staten och bolagen uppkomna rättsförhållanden i vidare mån än här ovan angivits, men må å andra sidan beträffande dessa äldre överenskommelser göras jämkningar, vilka äro att anse såsom en given följd av det nu ingångna kontraktet och måste antagas hava varit av de kontraherande parterna avsedda.

I enlighet härmed skall vad i 1907, 1908, 1913 och 1918 års kontrakt stadgats om parternas ömsesidiga rättigheter och skyldigheter antingen för tid intill eller vid 1932 års utgång, i stället äga motsvarande tillämpning för tiden intill eller vid 1936 års utgång; och skola likaså de kontraktsbestämmelser, som hava avseende å det fall, att staten icke vid 1932 års utgång begagnar sin inlösningsrätt, i stället i tillämpliga delar gälla i händelse staten icke vid 1936 års utgång begagnar denna sin rätt.

Iakttagas skall *dels* vid tillämpning av 1913 års avtal § 3, att statens andel för åren 1932—1936 i sådan vinst, som i nämnda paragraf avses, skall utgöra fyra kronor per ton Kirunavaramalm och fem kronor per ton Gellivarealm, *dels ock* vid tillämpning av 1918 års tilläggsavtal, att, därest staten begagnar sig av sin inlösningsrätt vid 1936 års utgång och Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag icke till denna tid hunnit bortfrakta de i nämnda avtal omförmälda »utfallna kvantiteter», Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag skall till Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund under åren 1937—1942 leverera de utfallna, vid 1936 års utgång ännu icke bortfraktade kvantiteterna med en sjättedel årligen.

§ 9.

Bolagen avstå från alla anspråk på att under åberopande av ekonomisk force majeure eller annan orsak i anledning av hittills inträffade eller nu kända förhållanden erhålla ändring i de regler angående lösesummans bestämmande i händelse av statsinlösen, som meddelats i tidigare eller nu föreliggande avtal.

§ 10.

Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund ikläda sig härmed ansvar såsom för egen skuld för de förpliktelser, som jämlikt detta kontrakt åligga Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag.

Förstnämnda båda bolag medgiva därjämte, att de aktier, som redan ligga såsom pant för deras utfästelser enligt tidigare med staten ingångna kontrakt, jämväl må utgöra pant för dessa två bolags samtliga nu gjorda åtaganden.

Förestående avtal antages härmed under förutsättning av vederbörande bolagsstämmors godkännande inom nästkommande juli månads utgång, men upphör att vara för bolagen bindande, därest det icke av staten inom samma tid godkännes.

Stockholm den 9 mars 1922.

TRAFIKAKTIEBOLAGET GRÄNGESBERG-OXELÖSUND.

Walter Philipson.

Gunnar Dillner.

AKTIEBOLAGET GELLIVARE MALMFÄLT.

Walter Philipson.

Gunnar Dillner.

LUOSSAVAARA-KIIRUNAVAARA AKTIEBOLAG.

Walter Philipson.

Gunnar Dillner.

Ändringar i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags bolagsordning.

§ 4.

Bolagets aktiekapital — — — med lika rätt.

För preferensaktiernas innehavare gälla dessutom med avseende å rätt att deltaga i val av styrelse och revisorer ävensom att i övrigt utöva rösträtt å bolagsstämma de bestämmelser, som i §§ 10, 14 och 17 här nedan stadgas.

§ 10.

Bolagets angelägenheter handhas av en styrelse, bestående av åtta ledamöter med lika antal suppleanter, av vilka stamaktieägarna å bolagsstämma utse fyra ledamöter och fyra suppleanter för ett år i sänder samt Kungl. Maj:t för svenska staten, som äger samtliga preferensaktier, utser fyra ledamöter och fyra suppleanter för en tid av fyra år så, att en styrelseledamot och en suppleant avgår varje år; och skall i följd härav, när styrelseledamöter och suppleanter av Kungl. Maj:t första gången väljas, av vardera slaget utses en för blott ett år, en för två år och en för tre år. Därest av Kungl. Maj:t utsedd styrelseledamot eller suppleant avgår före utgången av den tid, för vilken han blivit vald, skall ny person utses för endast den återstående tiden. Styrelseledamöter och suppleanter skola vara i Sverige bosatta svenska undersåtar.

Styrelsen har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter angående bolagets förvaltning, som av bolagsstämma varda styrelsen meddelade; dock att därigenom icke får ske rubbning i vad uti § 12 mom. 4 här nedan är stadgat om styrelsens beslutanderätt i vissa frågor.

§ 11.

Bolagets firma tecknas av den eller de styrelseledamöter, som därtill av styrelsen utses; dock att intill år 1938 reverser, pantförskrivningar, borgensförbindelser och kreditavtal för att vara gällande skola vara undertecknade jämväl av den bland de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna, som därtill av Kungl. Maj:t bemyndigats.

Jämväl andra avtal eller andra handlingar, varom i § 12 mom. 4

första och andra styckena sägs; skola för att vara gällande vara under-
tecknade av antingen senast nämnde styrelseledamot eller ock två andra
av de av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöterna.

§ 12.

Mom. 1. Styrelsen utser inom sig ordförande och verkställande
direktör. Av dessa skall ordföranden för tiden intill år 1933 utses av
de av stamaktieägarna valda styrelseledamöterna samt för tiden därefter
av de av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöterna. Verkställande direktör
skall för tiden till och med den 31 december 1936 utses av de av stam-
aktieägarna valda styrelseledamöterna.

Vid de val, varom i detta mom. sägs, skola vara tillstädes minst
tre av de styrelseledamöter, vilka äga att i beslutet deltaga. Beslut
fattas genom enkel röstpluralitet. I händelse av lika röstetal skilje lotten.

Mom. 2. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden eller
verkställande direktören, så ofta ärendenas behandling sådant fordrar.
Sammanträde skall ock utlysas, när sådant av minst två styrelseleda-
möter påfordras.

Mom. 3. Styrelsen må ej fatta beslut, därest icke minst två av
de av stamaktieägarna och minst två av de av Kungl. Maj:t utsedda
ledamöterna äro närvarande.

Vid omröstning inom styrelsen räknas rösterna efter huvudtalet;
dock att, därest vid något tillfälle de av stamaktieägarna och de av
Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöterna ej äro till lika antal närva-
rande, röstetalet för en var utav vardera sidans styrelseledamöter skall
vara lika med antalet av de från motsatta sidan tillstädeskomna styrelse-
ledamöterna. Därest ej annat föranledes av bestämmelserna i mom. 4
här nedan, skola besluten bestämmas genom enkel röstpluralitet och,
i händelse röstetalen utfalla lika för olika meningar, frågan avgöras
genom lottning.

Mom. 4. Till och med den 31 december 1936 må icke beslutas
rättshandling, som innefattar åtagande för tiden efter nämnda dag, utan
godkännande av antingen två bland de utav Kungl. Maj:t utsedda styrelse-
ledamöterna eller ock av den utav dessa ledamöter, som erhållit sådant
uppdrag, varom i § 11 sägs.

Under tiden 1 januari 1937—31 december 1942 skall i fråga om
rättshandling, som innefattar åtagande för tiden efter sistnämnda dag,
gälla motsvarande bestämmelse.

Styrelsens ordförande skall — med den inskränkning, varom förut stadgats i detta moment — vid lika röstetal äga utslagsröst i här nedan uppräknade fall, nämligen i fråga om: 1) försäljningar för export, 2) anställande av och anställningsvillkor för personal (dock ej verkställande direktör), 3) upprättande av agenturkontrakt och vidtagande av liknande anordningar för försäljning, 4) uppgörande av befraktningsavtal; allt i den mån dylika beslut, som fattas under tiden 1933—1936, avse rättshandlingar, som innefatta åtagande för tiden 1937—1942, eller, därest dylika beslut fattas under tiden 1937—1942, avse rättshandling, som innefattar åtagande beträffande tiden 1943—1946.

Mom. 5. Vid styrelsens sammanträden skall alltid föras protokoll, som justeras av ordföranden och en annan av styrelsen utsedd ledamot.

§ 14.

Bolagets rörelseår — — — november månad.

Granskning av bolagets räkenskaper och förvaltning skall, sedan bokslutet upprättats, ofördröjligen verkställas av därtill utsedda revisorer, av vilka Kungl. Maj:t för svenska staten, som äger samtliga preferensaktier, utser två jämte en suppleant för dem samt stamaktieägarna två jämte en suppleant för dem. De revisorer, som skola utses av stamaktieägarna, väljas årligen å ordinarie bolagsstämma för tiden till nästa ordinarie bolagsstämma. Uppdraget för de revisorer, som utses av Kungl. Maj:t, skall avse samma tid.

Styrelsen — — — ordinarie bolagsstämma. Revisorerna äga att under den tid, för vilken de äro utsedda, när helst de önska, taga kännedom om bolagets räkenskaper och förvaltning.

§ 15.

Bolagsstämma — — — till bolagsstämma.

Kallelse till bolagsstämma utfärdas genom kungörelse — — — extra stämma. Kallelse till extra stämma må dock i stället kunna ske genom skriftligt meddelande, som minst en vecka före stämman inlämnas till finansdepartementet, samt genom rekommenderade brev med allmänna posten, vilka minst en vecka före stämmodagen utsändas till varje annan aktieägare än svenska staten.

I kallelse — — — omförmäles.

§ 20.

Vid ordinarie bolagsstämma — — —.

5) Val av suppleanter för styrelseledamöter och för revisorer;

6) — — —.

7) — — —.

Under en vecka närmast före stämman — — — förekomma.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I avseende å innehållet av tidigare i ämnet upprättade kontrakt har utskottet ansett sig böra här intaga nedanstående ur propositionen hämtade redogörelse:

**Statens del-
ägarskap i
Luossavaara-
Kiirunavaara
Aktiebolag.**

Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (i det följande benämnt malm-bolaget) äger som bekant våra två mest betydande malmfält, de vid Kiruna och Gellivare. Staten äger hälften av aktierna i nämnda bolag under det att återstående hälften praktiskt taget tillhör Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund (i det följande benämnt trafikbolaget). Statens och trafikbolagets ömsesidiga rättigheter och skyldigheter regleras i främsta rummet av bestämmelserna i dels den för malmbolaget gällande bolagsordningen, dels ock åtskilliga mellan staten samt nämnda bolag och trafikbolaget ingångna kontrakt, av vilka det första och viktigaste är daterat den 7 mars—29 juni 1907.

*Malmbolagets
bolagsordning
samt 1907 års
kontrakt.*

Aktierna i malmbolaget äro uppdelade i två lika stora serier, omfattande den ena preferensaktier, som tillhöra staten, och den andra stamaktier, som tillhöra trafikbolaget. Staten är enligt bolagsordningen för tiden t. o. m. 1937 endast berättigad till en vinst, motsvarande viss avgift å hälften av den i Kiruna och Gellivare brutna malmen. (Avgiften utgår enligt bolagsordningen med växlande belopp, lägst 50 öre per ton för Gellivarealm och 1 krona per ton för Kirunamalm, samt stiger småningom till 1 respektive 2 kronor per ton. Högre avgifter lämnas merendels för de kvantiteter malm, som enligt senare kontrakt brytas utöver vad i 1907 års kontrakt är angivet). Nettovinsten i övrigt tillfaller stamaktieägarna. Efter 1937 års utgång skall vinsten delas lika mellan stam- och preferensaktieägarna.

Såsom redan omnämnts, ha senare mellan staten och bolagen träffats åtskilliga överenskommelser. Sålunda medgavs malmbolaget genom kontraktet av år 1908 att för tiden 1915—1932 bryta och tillgodogöra sig ytterligare 9 miljoner ton, varav 2.5 miljoner ton finge tagas inom Gellivare malmfält. För denna ökade brytning skulle staten hava viss kontant ersättning samt därjämte en royalty av 3 kronor per ton å halva den brutna myckenheten; dock att å denna royalty skulle avräknas den avgift, som staten såsom ägare av bolagets preferensaktier på grund av bolagsordningens bestämmelser ägde utbekomma i utdelning för ifrågavarande fyra och en halv miljoner ton.

1908 års
kontrakt.

Genom kontrakt den 30 september—6 oktober 1911, som gäller för tiden till 1932 års utgång, hava bestämmelser träffats rörande malmbolagets rätt att tillgodogöra sig samt bortfrakta s. k. varpmalm.

1911 års
kontrakt.

Genom kontraktet av år 1913 har malmbolaget medgivits ytterligare brytningsrätt för tiden 1913—1932 med tillsammans 31 miljoner ton, varav högst 21,600,000 ton inom Kiruna och högst 9,400,000 ton inom Gellivare malmfält. För den enligt sistnämnda kontrakt brutna malmen skall staten uppbara nettovinsten å halva kvantiteten, vilken nettovinst fixerats till 6 kronor per ton. Dock skall härifrån avräknas den avgift, som staten äger bekomma i utdelning å sina preferensaktier för samma malmkvantiteter. Enligt såväl 1908 som 1913 års kontrakt gälla samma bestämmelser om fraktsatser som i 1907 års kontrakt, varjämte trafikbolaget iklätt sig borgen för malmbolagets förbindelser.

1913 års
kontrakt.

Genom »tilläggsavtal» av den 1 juli 1918 har vidare bestämts, att de kvantiteter järnmalm, som malmbolaget ägt bryta under då pågående krig, men som därunder icke blivit bortfraktade, skola, därest staten år 1932 begagnar sin lösningsrätt, under åren 1933—1942 levereras till trafikbolaget till självkostnadspris, vari inräknas royalty till G. E. Broms' rättsinnehavare samt den royalty, vinstandel eller utdelning å staten tillhöriga preferensaktier i malmbolaget, som på grund av 1907, 1908 och 1913 års kontrakt skolat utgå till staten, därest malmen bortfraktats det år, den utfallit. Begagnar sig staten icke av sin lösningsrätt 1932 och har malmbolaget vid utgången av år 1937 icke hunnit bortfrakta nu avsedda kvantiteter, skall detsamma till trafikbolaget under åren 1938—1942 leverera dessa kvantiteter med en femtedel årligen.

1918 års
"tilläggs-
avtal"
om utfallna
kvantiteter.

1918 års
"statsupp-
görelse" om
Luossavaara
och om skad
export från
Grängesberg.

Genom 1907 års kontrakt blev staten ägare till åtskilliga gruvfält, som då tillhörde Mertainens Gruvaktiebolag, varjämte malmbolaget till staten upplät med äganderätt vissa gruvor samt uteslutande nyttjanderätten under 30-årsperioden 1908—1937 till Luossavaara malmfält med rätt för staten att vid utgången av nämnda 30-årsperiod antingen behålla detta malmfält med full äganderätt och utan lösen eller ock att återlämna detsamma till malmbolaget mot lösen av alla för gruvornas tillgodogörande eller administrerande anordnade anstalter m. m.

Genom ett annat avtal av den 1 juli 1918 har staten till trafikbolaget och Norrbottens Järnverks Aktiebolag överlåtit uteslutande nyttjanderätten under åren 1919—1930 till Luossavaara malmfält med rätt för bolagen att mot vissa avgifter bryta 350,000 ton om året samt med rätt för trafikbolaget att under åren 1919—1930 från gruvorna i Grängesberg exportera vissa myckenheter utöver förut bestämda kvantiteter.

Behövligheten av en revision av malmavtalen.

Rörande skälen för att nu vidtaga en revision av malmavtalen har departementschefen anfört, bland annat, följande:

»Huru skickligt 1907 års kontrakt och malmbolagets bolagsordning än äro utarbetade, har det dock visat sig, att ju närmare man kommer tiden för en eventuell statsinlösen av trafikbolagets aktier i malmbolaget, desto starkare har behovet av vissa jämkningar i dessa grundläggande avtal gjort sig gällande. Även om utvecklingen fortgått normalt utan att rubbas av världskriget skulle så blivit fallet; men till följd av de under senare åren uppkomna abnorma förhållandena har behövligheten av dylika jämkningar gjort sig än mera kännbar.

I detta sammanhang vill jag erinra därom, att Kungl. Maj:t den 25 september 1920, efter hemställan av dåvarande chefen för finansdepartementet, uppdrog åt ingenjören K. J. Beskow och statsrådet Torsten Nothin att utreda frågan om tillvaratagandet av statens inlösningsrätt till ifrågavarande malmfyndigheter ävensom i samband därmed uppkommande spörsmål.

Dessa personer hava inriktat sitt arbete huvudsakligen på att genom förhandlingar med representanter för bolagen söka få till stånd en överenskommelse, varigenom såväl statens som bolagens berättigade önskemål kunde bli tillgodosedda. I dessa förhandlingar, vilka ägde rum under år 1921, hava, efter anmodan av Beskow, som under tiden blivit statsråd och chef för finansdepartementet, deltagit jämväl f. d.

rådmannen A. Cederborg och överdirektören W. Borgquist. Under förhandlingarnas gång har man sökt vinna samstämmighet om så många punkter som möjligt, varjämte på grundval av det förda meningsutbytet utarbetats förslag till överenskommelse jämte därav föranledda ändringar i malmbolagets bolagsordning. I följd härav förelåg hösten 1921 förslag till överenskommelse, beträffande vilket enighet uppnåtts utom i ett par huvudpunkter.

Någon slutlig enighet mellan förhandlarna å ömse sidor hade emellertid ej kommit till stånd, då jag i oktober 1921 tillträdde chefskapet för finansdepartementet. Då de kvarstående meningsskiljaktigheterna icke syntes mig oöverkomliga, har jag med utgångspunkt från det till mig av min företrädare i ämbetet, ingenjören Beskow, överlämnade kontraktsförslaget sökt få till stånd en överenskommelse i frågan med bolagen; och är jag nu i tillfälle att framlägga ett förslag till sådan överenskommelse, vilket blivit av bolagens styrelser godkänt och vilket synes mig kunna jämväl för statens räkning antagas. Förslaget innebär en jämkning mellan de av underhandlarna å ömse sidor intagna ståndpunkter.

Innan jag närmare redogör för förslaget innehåll, torde det emellertid tillåtas mig att framhålla de skäl, som tala för en jämkning i rättsförhållandet mellan staten, å ena, och bolagen, å andra sidan.

Dessa skäl hava avseende såväl å frågan om statens inlösningsrätt som å vissa redan förhandenvarande förhållanden.

Med avseende å statens inlösningsrätt är att framhålla följande.

1) Det vållar givetvis vissa svårigheter för staten att — på sätt densamma enligt 1907 års kontrakt åligger i händelse av inlösen — utanordna hela lösesumman inom loppet av ett år; möjligheten att fördela densamma å ett flertal år måste givetvis för statsverket utomordentligt underlätta en inlösen av trafikbolagets aktier.

2) Även ur rent organisatorisk synpunkt måste med nuvarande anordningar en statsinlösen medföra svårigheter.

a) Staten har för närvarande endast en styrelseledamot och en revisor i malmbolaget samt en styrelseledamot och en revisor i trafikbolaget, genom vilka staten följer dessa båda bolags arbeten. Det synes vara önskvärt, att staten, om den vill begagna sig av inlösningsrätten, genom en utsträckt representation i styrelsen i högre grad än hittills beredes tillfälle att taga del i malmbolagets ledning, icke minst beträffande själva malmförsäljningen. Det bör anmärkas, att malmförsälj-

*Skäl för
jämkningar i
inlösningsbe-
stämmelserna.*

ningen icke bedrives av malmbolaget utan av trafikbolaget, som även har hand om befraktning, bokföring m. m.

b) Malmen levereras nu till stor del cif mottagningsorten. Staten torde vid eventuell inlösen vara tvungen att fortsätta rörelsen efter i stort sett samma principer som bolagen och bör därför i god tid skaffa tonnage därför. Det är önskligt, att staten får rätt att vid ett eventuellt övertagande av gruvdriften även inlösa trafikbolagets tonnage.

3) Malmförsäljningarna hava hittills skett efter sådan plan, att större delen av bolagets brytning försålts medels mångåriga kontrakt, under det att en mindre del använts för försäljningar genom korta kontrakt. Malmbolaget torde nu vara framme med sina försäljningar till omkring år 1930 samt svävar i ovisshet om, vilken försäljningspolitik som bör föras för tiden därefter. Det måste såväl för staten som för bolaget vara av vikt, att försäljningsverksamheten kan ske i samförstånd dem emellan, varvid staten givetvis kommer att övervaka att den ordnas så, att statens övertagande av verksamheten därigenom icke omöjliggöres eller försvåras.

De nu anförda skälen för jämkningar i rättsförhållandet mellan staten och bolagen skulle sannolikt gjort sig gällande även vid en normal utveckling. De med den nuvarande världskrisen förbundna händelserna hava emellertid i hög grad aktualiserat kravet på jämkningar i avtalen mellan staten och bolagen; anmärkas bör, att härvidlag det största intresset för jämkningar ligger å bolagens sida.

4) En stor del av ännu gällande försäljningskontrakt hava baserats på kostnadsberäkningar, som icke tagit hänsyn till de genom kristiden ändrade arbets- och transportkostnaderna. Följden härav torde bliva, att malmbolagets vinst åtminstone för första åren och sannolikt för större delen av 10-årsperioden 1920—1929 blir starkt reducerad. Bolagen anse det vara skäligt, att en framskjutning äger rum beträffande den s. k. vinstberäkningsperioden, innebärande att i stället för att nettovinsten under åren 1920—1929 skall läggas till grund för beräkning av lösesumman, vinsten under en senare period i stället blir bestämmande för denna.

Innan de ekonomiska förhållandena i världen uppnått större stadga och innan man vet i vilket ungefärligt läge penningvärdet kommer att stabiliseras, är det givetvis svårt att med någon större grad av visshet förutsäga, vad en förflyttning av vinstberäkningsperioden i realiteten kan innebära. Dock har jag den uppfattningen, att en dylik framskjutning skulle verka höjande på lösesumman och sålunda i viss mån för-

svåra möjligheten för staten att kunna inlösa malmfälten, försåvitt icke trafikbolaget, på sätt detsamma velat göra gällande, skulle vid en inlösen förklaras berättigat att med åberopande av de vid upprättandet av 1907 års kontrakt icke förutsedda förhållandena under och efter världskriget erhålla jämkning uppåt i lösesumman.

5) Såsom vidare skäl för en framflyttning av den tioårsperiod, vars vinst skall läggas till grund för beräkning av en blivande lösesumma, har av bolagen framhållits, att malmbolaget därigenom skulle sättas i stånd att driva en mera rationell försäljningspolitik. Försäljningarna hava hittills skett huvudsakligen till Tyskland. Möjligt är, att detta land fortfarande blir den viktigaste avsättningsorten, men utsikterna härför äro dock minskade, måhända även därigenom att Tyskland nu förlorat den väsentliga delen av de lågprocentiga s. k. minettmalmer, med vilka den från Sverige inköpta malmen i avsevärd omfattning uppblandats. I varje fall visa de vunna erfarenheterna under den pågående kristiden hän mot önskvärdheten av en malmmarknad å flera olika länder. Upparbetandet av en sådan marknad i England och Amerika, där dock redan nu köpare finnas, kan medföra betydande omkostnader, varför det enligt bolagens mening borde vara befogat, att resultatet av malmbolagets verksamhet de närmaste åren icke i samma grad, som enligt bestämmelserna i 1907 års kontrakt förutsättes, lägges till grund för lösesummans bestämmande.

6) Under åberopande härav och med framhållande av att malmbolaget i motsats till annan industri haft dåliga konjunkturer jämväl under krigsåren, har från trafikbolagets sida framhållits, hurusom det vore rättvist, att tiden för en statsinlösen framflyttades ett skäligt antal år.

Emellertid har frågan om överenskommelse ytterligare i vissa andra hänseenden blivit aktuell.

1) I främsta rummet har uppmärksamheten därvid fästats vid fraktförhållandena å malmbanorna. Det torde böra till en början erinras därom, att de i 1907 års kontrakt angivna fasta fraktsatserna visat sig under de senare åren icke täcka järnvägens driftkostnader jämte ränta å anläggningsskapital m. m. Järnvägsstyrelsen har därför vid domstol mot malmbolaget anhängiggjort talan om utbekommande av de garantibelopp, som malmbolaget enligt 14 § i 1907 års kontrakt har att i dylikt fall utgiva. Järnvägsstyrelsens krav belöper sig för närvarande till inemot 50 miljoner kronor. Malmbolaget har bestritt talan under åberopande bl. a. av att avbrott i utfraktningen ägt rum till följd av krig och blockad samt att bolaget förty vore befriat från sin berörda garantiförpliktelse.

*Skäl för
andra jämk-
ningar i rätts-
förhållandet
mellan staten
och bolagen.*

Bolagen ha hemställt, att därest malmbolaget skulle förpliktas utgiva något belopp på grund av järnvägsstyrelsens nyss omförmälda krav, bolagets fraktskuld för tiden t. o. m. år 1920 likväl skall få till större delen innestå, till dess eventuell inlösen äger rum. Med hänsyn därtill, att ränta lagligen torde kunna utdömas endast efter 5 procent, under det att den ränta, som staten haft att vidkännas för upplåning under kristiden torde vara högre, synes för bifall till bolagens förslag i denna del böra fordras, att ränta gäldas efter förslagsvis 6 procent från respektive fraktårs slut, vilken ränta årsvis skall läggas till kapitalet och jämte detta förräntas. Den mellan järnvägsstyrelsen och trafikbolaget pågående processen om frakttillägget har emellertid ytterligare framhävt önskvärdheten av att dels bolaget åtminstone för tiden från och med den 1 januari 1921 betalar frakttillägg utan att begära avdrag på grund av föregående krig eller blockad dels fraktavräkningen förenklas.

2) I samband med spörsmålet om ett ordnande av frakttilläggen har från bolagens sida väckts jämväl en annan fråga.

Av bolagen har nämligen ifrågasatts, att vid betalning av deras fraktskuld skulle få avräknas de skattebelopp, som bolagen under kristiden fått vidkännas till följd därav, att malmbolagets vinst beräknats utan hänsyn till denna fraktskuld. Förutsättning för ett dylikt medgivande torde böra vara, att bolagen icke genom en sådan bestämmelse göra en direkt förtjänst därigenom, att den beskattningsbara inkomst, som bolagen under kommande år i verkligheten hava, reduceras genom avräkning av fraktskulden, och att bolagen sålunda bli i tillfälle att i beskattningshänseende avräkna denna skuld två gånger, nämligen dels genom restitution för skattebelopp under kristiden och dels genom en minskning av den beskattningsbara nettovinsten under den tid, då fraktskulden betalas.

3) Bolagen ha framhållit, att brytningen i Gellivare vore förlustbringande och att det vore för malmbolaget bäst att tillsvidare nedlägga brytningen i Gellivare och koncentrera densamma till Kiruna. Givet är att ett nedläggande av driften vid Gellivare skulle för detta samhälle och dess inbyggare medföra synnerliga vådor. Visserligen synes staten med visst fog kunna göra gällande, att malmbolaget på grund av bolagsordningens bestämmelser är pliktig att uppehålla driften vid Gellivare. Emellertid måste det anses i hög grad önskvärt, att full trygghet ernås beträffande brytningens upprätthållande av bolagen.»

fält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund å andra sidan — vilket innebär vissa tillägg och jämkningar i tidigare träffade överenskommelser — har redan från de tre malmbolagens sida antagits under förutsättning dock av vederbörande bolagsstämmors godkännande före nästkommande juli månads utgång. Efter att hava tagit förslaget innehåll under omprövning har utskottet funnit sig kunna tillstyrka, att avtalet jämväl från statens sida godtages.

Beträffande de fördelar, ifrågavarande överenskommelse kan komma att medföra för staten, må till en början framhållas, hurusom överenskommelsen, bland annat, tillkommit med hänsyn till nödvändigheten av att bättre än för närvarande är fallet kunna åt staten säkerställa de möjligheter till ett genomförande i verkligheten av den inlösen av ifrågavarande gruvfält, vartill staten redan enligt nu gällande avtal är berättigad. Härutinnan innebär det nya avtalet betydande lättnader för staten såväl beträffande själva betalningsvillkoren som ock i fråga om den framtida administrationen och driften av företaget.

Vid sin granskning av förslaget har utskottet också ansett sig böra fästa särskilt avseende vid den ökade trygghet, som genom den nya överenskommelsen synes kunna vinnas, för att ett statens eventuella framtida övertagande av gruvdriften sker i fullt samförstånd med de nuvarande utövarna av densamma. Ur allmän ekonomisk synpunkt måste det nämligen vara av den största vikt att undanröja de svårigheter för en kontinuerlig avsättning av våra ifrågavarande malmtillgångar, vilka eljest kunna uppkomma genom ombytet av ägare.

Genom det nya kontraktet — för vilket huvudpunkter här nedan lämnas en kortfattad och i huvudsak ur propositionen hämtad redogörelse — har staten, som nu äger hälften av aktierna i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, tillförsäkrats rätt att vid en framtida inlösen av den återstående halvp parten av nämnda aktier, vilken halvpart nu äges av Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund, utsträcka betalningstiden för denna aktiepost över fem eller, om staten så föredrager, över tio år. Då det framtida lösenbeloppet kan komma att uppgå till betydande kapitalbelopp, innebär denna rättighet en avsevärd lättnad i förhållande till nuvarande bestämmelser, som föreskriva, att hela likviden skall erläggas under loppet av ett år. Emellertid följer med det nya betalningssättet skyldighet för staten att för tiden efter första året — då räntan utgår med 4 procent — gälda ränta efter en så hög räntesats som 6 procent. Visserligen kan det tänkas, att räntan vid tidpunkten för inlösen befinner sig vara opropotionerligt hög. Emellertid har ju staten alltid möjlighet att bestämma sig för lösen-

summans erläggande inom första året, och en låg räntesats i allmänna marknaden vid tiden för en eventuell inlösen kan väntas komma att motsvaras av ökade möjligheter för staten att genom lån på allmänna penningmarknaden eventuellt finansiera köpet utan uppdelning av köpeskillingen. Erinras må ock, att ovannämnda räntesats, 6 procent, skall räknas staten till godo i fråga om det anstånd med betalningen av vissa frakttillägg, rörande vilka, på sätt i det följande närmare omförmäles, tvist för närvarande pågår mellan statens järnvägar och malmbolaget.

Beträffande därefter de garantier, som genom det nya avtalet vunnits för brytningens och malmavsättningens ostörda fortgång, är i första hand att märka den ökade representation, som tillförsäkrats staten i malmbolagets styrelse. Statens begränsade rätt till utdelning under tiden till och med år 1937 — i vilket hänseende ingen förändring i stort sett nu vidtagits — motsvaras för närvarande av en liknande avsevärd begränsning i dess inflytande över handhavandet av malmbolagets angelägenheter. Sålunda äger staten för tiden intill 1938 utse allenast en ledamot av bolagets styrelse jämte suppleant för denne samt har för sina aktier en rösträtt, som reducerats till $\frac{1}{10}$ av den rösträtt, stamaktierna medföra. Vidare utser staten allenast en revisor jämte en suppleant. Beträffande den av staten utsedde styrelseledamotens befogenhet gäller dock, att intill år 1938 reverser, pantförskrivningar, borgensförbindelser och kreditavtal skola för att vara gällande vara undertecknade jämväl av honom. Från och med år 1938 hava alla aktieägare lika inflytande.

Enligt de föreslagna nya bestämmelserna skall staten omedelbart äga rätt att utse fyra ledamöter i styrelsen och två revisorer, det vill säga lika många som den andra parten. Vid lika röstetal inom styrelsen skall, liksom enligt den nuvarande bolagsordningen, lotten i regel vara avgörande. För att förekomma, att den ena sidans styrelseledamöter vid något tillfälle skulle kunna få ett övervägande inflytande därigenom, att de äro talrikare tillstädes, har intagits en bestämmelse, att vardera sidans styrelseledamöter skola anses hava så många röster som det antal, varmed andra sidans ledamöter kommit tillstädes. Finnas sålunda vid ett styrelsesammanträde tre av statens och fyra av trafikbolagets ledamöter, hava de förra fyra röster och de senare tre röster var, och vardera sidan har tolv röster.

Vidare finnas vissa speciella bestämmelser med den verkan, att den ena eller andra sidan för vissa tidsperioder har övervägande inflytande i vissa avseenden. Under tiden till 1936 års utgång eller om

staten då ej begagnar sin enligt nu ifrågavarande avtal reglerade lösningsrätt, till 1937 års utgång skall trafikbolaget hava hela vinsten av rörelsen, om man bortser från den jämförelsevis låga utdelningen å preferensaktierna. Av denna anledning har trafikbolaget för tiden till 1936 års utgång tillförsäkrats övervägande inflytande i styrelsen. In- till nämnda tid väljes direktör av de utav trafikbolaget utsedda styrelseledamöterna, men för tiden därefter av styrelsen i vanlig ordning med lotten såsom i sista hand avgörande.

Statens intresse av att dels kunna förhindra avtal och andra rätts- handlingar, vilka innebära förpliktelser efter en eventuell statsinlösen och därför kunna komma att påvåla staten utan motsvarande fördelar, dels ock kunna åvägabringa åtgärder, vilka äro nödvändiga, för att rörelsen skall kunna utan avbrott drivas efter en eventuell statsinlösen, har vunnit beaktande på det sätt, att i vissa frågor beslutanderätten fråntagits bolagsstämman, där trafikbolaget har majoritet till 1937 års utgång, och lagts hos styrelsen med viss utsträckt befogenhet för de av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöterna. Sålunda skola alla avtal och andra handlingar, som ingås intill år 1937 och innefatta åtaganden för tiden därefter, godkännas och undertecknas av antingen två av de utav Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöterna eller den av dessa styrelseledamöter, som av Kungl. Maj:t därtill utsetts, och skola även vissa andra rättshandlingar för samma tid godkännas av två av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöter eller av den särskilt förordnade styrelseledamöten.

Genom de sålunda föreslagna bestämmelserna om ökad delaktighet i bolagets administration som ock vissa andra, avseende att tillförsäkra staten rätt att övertaga en del av trafikbolagets tonnage och handelsorganisation, torde, såvitt utskottet kunnat finna, åt staten vara tryg- gade möjligheterna att kunna övertaga driften av företaget, utan att härav behöver föranledas något avbrott i malmavsättningen eller i övrigt vållas några större praktiska svårigheter.

Bland trafikbolagets övriga åtaganden enligt ifrågavarande avtal ingår också skyldighet att alltjämnt fortsätta malmbrytningen vid Gellivare. Under förhandlingarna har framhållits, att med nuvarande drifts- och fraktkostnader brytningen vid Gellivare icke blir lönande och till och med kan medföra större förlust, än om brytningen helt nedlades, samt att malmbolaget därför vore betänkt på att helt nedlägga brytningen eller koncentrera den på vissa år. Förutom att ett nedläggande av brytningen vid Gellivare skulle medföra svårigheter, om staten efter en inlösen ville återupptaga densamma, synes emellertid ett nedläggande eller temporärt inställande av brytningen framför allt böra förhindras

med hänsyn till den därstädes anställda arbetarstammen och Gellivare samhälle. På grund härav och ehuru det från statens sida vid underhandlingarna gjorts gällande, att malmbolaget redan enligt nuvarande bolagsordning och avtal icke syntes berättigat att nedlägga driften vid Gellivare, har det ansetts önskligt att trygga sig mot en dylik eventualitet, då ju, även om bolaget i en blivande tvist skulle förklaras icke hava varit berättigat att nedlägga brytningen, olägenheten bleve densamma för ortsbefolkningen, om ett inställande faktiskt ägde rum. I kontraktet har därför intagits uttrycklig bestämmelse, att brytningen i Gellivare skall uppehållas i viss utsträckning, därest Kungl. Maj:t ej annat medgiver.

Ytterligare har malmbolaget, för det fall att malmskeppningen över Svartön skulle minskas eller helt inställas, åtagit sig vissa ekonomiska förpliktelser gent emot Luleå stad, som nedlagt avsevärda kostnader å sin hamn.

Om ock sålunda vid upprättandet av ifrågavarande avtal gjorts betydande eftergifter och lämnats vissa garantier till statens förmån, varav värdet icke bör underskattas, hava dock å andra sidan beträffande tiden för den framtida inlösen av stamaktierna i gruvbolaget och sättet för beräkningen av lösesumman gjorts medgivanden från statens sida, som enligt utskottets förmenande kunna komma att innebära stora fördelar för trafikbolaget.

Dessa medgivanden innebära dels ett framflyttande från 1932 till 1936 av den första tidpunkt, då inlösen av malmfälten kan påkallas, dels ock en ändring av sättet för beräkningen av den framtida lösesumman. I sistnämnda hänseende må uppmärksammas, hurusom med nu gällande bestämmelser skall till grund för inlösen laggas den medelvinst, malmbolaget haft under åren 1920—1929 på en malmkvantitet av 30 miljoner ton Kirunamalm samt 7.5 miljoner ton Gellivare-malm. Den årliga medelvinsten under nämnda period kapitaliseras efter 4 procent på sådant sätt, att bolaget för sin hälft av aktiestocken erhåller en lösesumma, som uppgår till $25 \times$ hälften av medelvinsten. Om till följd av krig eller blockad avbrott i utfraktingen ägt rum under nämnda 10-årsperiod, skall i stället för den tid, avbrott varat, i beräkningen medtagas en lika lång period närmast före år 1920. Lösesumman beräknas av en niomannanämnd och skall erläggas inom loppet av ett år.

Under åberopande av ekonomisk force majeure hava bolagen ansett sig kunna göra anspråk gällande på sådan ändring av nämnda bestämmelser om lösesummans beräkning, att de dåliga vinstresultaten under

början av perioden 1920—1929 icke skulle få någon mera avsevärd inverkan å lösesummans storlek. Hellre än att nöja sig med en mindre förskjutning av vinstberäkningsperioden med avstående från framtida anspråk på ändring av meromnämnda beräkningsnormer för lösesumman på grund av ekonomisk force majeure hava bolagen velat avstå från varje sådant avtal i den förhoppningen, att staten dock icke skulle kunna verkställa inlösen den 31 december 1932, därest lösesumman enligt 1907 års kontrakt skulle betalas på en gång med tillämpning av 1907 års bestämmelser om inlösen m. m. Vid de förda förhandlingarna har man från statens sida ej ansett sig kunna tillmötesgå bolagens önskan att ur vinstberäkningsperioden få utesluta ett större antal av de i perioden 1920—1929 först kommande dåliga åren, utan har man ansett, att tiden från och med den 1 januari 1922 skulle under alla omständigheter medtagas. På grund av vikten för det allmänna av att en uppgörelse kommer till stånd och jämväl till en viss grad av billighetsskäl har man däremot ansett sig kunna medgiva bestämmande av en vinstberäkningsperiod av 12 år från och med 1922 till och med 1933 och inlösen tidigast den 31 december 1936.

Till förebyggande av framtida tvist om trafikbolagets rätt att vid fråga om inlösen åberopa force majeure har det uti 9 § av det nya avtalet fastslagits, att bolagen avstå från alla anspråk på att under åberopande av ekonomisk force majeure eller annan orsak i anledning av hittills inträffade eller nu kända förhållanden erhålla ändring i de regler angående lösesummans bestämmande i händelse av statsinlösen, som meddelats i tidigare eller nu föreliggande avtal.

Beträffande till sist den pågående tvisten mellan statens järnvägar och malmbolaget angående det senares skyldighet att utgiva s. k. frakttillägg innehåller kontraktsförslaget, att, å ena sidan, malmbolaget erhåller anstånd med erläggandet av större delen utav de frakttillägg, som för redan gången tid kan komma att utdömas, samt, å andra sidan, staten tillförsäkras sådan räntegottgörelse å sin fordran, att något men icke vållas statsverket, vare sig genom bolagets underlåtenhet att frivilligt betala någon del av fraktskulden eller genom den bolaget nu beviljade krediten. För att undvika förnyade dröjsmål från malmbolagets sida med framtida frakttilläggs likviderande, har vidare intagits bestämmelse om skyldighet för bolaget att utan hinder av uppkommande meningsskiljaktigheter förskottsvis betala dylika frakttillägg enligt järnvägsstyrelsens räkningar. I ändamål att tvister må kunna för framtiden undvikas, har bolaget medgivits rätt att taga del av järnvägsstyrelsens räkenskaper, i den mån det erfordras för att följa beräkningar av frakt-

tillägg m. m. I båda kontrahenternas intresse har vidare föreslagits den förenkling, att järnvägsdelarna Gellivare (Malmberget)-Svartön och Gellivare-Riksgränsen, beträffande vilka nu gälla olika garantibestämmelser med därav följande tidsödande beräkningar för järnvägsstyrelsen, skola för frakttilläggens bestämmande anses såsom en enhet. Då denna anordning kan för malmbolaget medföra viss vinst, om malmtrafiken koncentreras till endera bansträckan, har bolaget åtagit sig en skärpning av garantivillkoren.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet har departementschefen yttrat bland annat (sid. 35 i propositionen): »I anläggningskostnaden för järnvägarna bör givetvis icke inräknas kostnad för anläggning, som icke alls har med malmtrafiken att göra, men uttrycklig bestämmelse härom har icke ansetts böra införas i kontraktet, utan bör avgörandet om anläggningskostnadens beräkning överlämnas åt järnvägsstyrelsen.»

Angående anledningen till detta uttalande har utskottet inhämtat följande.

Vid de underhandlingar, som föregingo upprättandet av nu föreliggande kontraktsförslag, hade från bolagens sida påyrkats ett stadgande av innehåll, att, därest å malmbanorna skulle komma att verkställas sådan nyanläggning, som krävde större kapitalutlägg, skulle vid beräkning av eventuell brist icke uppföras ränta å den genom dylik anläggning inträdda ökningen i järnvägarnas anläggningskostnader, med mindre malmbolaget lämnade sitt medgivande till anläggningens företagande eller ock, i brist på åsämjande, skiljemän förpliktade bolaget att bära viss kostnad av berörda slag.

Statens förhandlingsmän ansågo bolagens yrkanden icke sakna fog. Sålunda skulle det vara obilligt, om i det anläggningskapital, som malmbolaget hade att förränta, skulle inräknas kostnaden för t. ex. bangårdsanläggningar, vilka föranletts uteslutande av inlandsbanans anslutning till malmbanorna. Emellertid ansågo förhandlarna å statens sida det icke lämpligt, att en uttrycklig bestämmelse, som skulle vara ägnad att framkalla nya tvister mellan staten och malmbolaget, infördes i kontraktet. Det borde enligt deras mening tillkomma staten att ensam besluta i vad mån man vid fraktskuldens beräknande skulle frånse framdeles skeende nyanläggningar, som ej hade med malmtrafiken att skaffa.

Då departementschefens ovan återgivna yttrande ses mot bakgrunden av vad sålunda förekommit, lärer det vara påtagligt, att det samma endast har avseende å sådana mera betydande nyanläggningar,

som kunna komma till stånd efter det nu föreliggande kontraktsförslag må hava blivit av båda parterna godkänt.

Med hänsyn till de nya garantibestämmelserna, vilka avse att under alla förhållanden tillförsäkra staten en viss ränta å det i och för samtlig trafik å malmbanorna nedlagda kapitalet, synes emellertid ytterligare böra framhållas, att en befrielse för malmbolaget ifråga om garantiförbindelsen endast kan avse sådana anläggningar, som icke alls hava någon betydelse för trafiken — vare sig malmtrafiken eller den allmänna trafiken — å malmbanorna.

Med den innebörd utskottet sålunda ansett böra givas departementschefens ifrågavarande uttalande, har utskottet icke funnit anledning till erinran mot detsamma.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag må bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund träffa överenskommelse i enlighet med ovanintagna förslag till avtal mellan Svenska staten, å ena, samt ifrågavarande bolag, å andra sidan, jämte därvid fogat förslag till ändringar i den för förstnämnda bolag fastställda bolagsordning.

Stockholm den 12 maj 1922.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzélius, A. C. Lindblad, N. A. Nilsson, J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. F. Lamm, C. P. V. Nilsson, O. U. B. Olsson, J. L. Widell, C. G. Ekman, J. Nilsson* i Malmö, *O. Bergqvist* och *J. Jeansson* samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *K. V. Rydén, J. Jönsson* i Revinge, *O. H. son Waldén, P. B. Nilsson* i Landeryd, *C. R. Jansson* i Falun, *L. J. Carlsson-Frosterud, J. D. Norman, G. A. Johansson* i Hallagården och *B. F. son Holmgren*.